

Študentská vedecká aktivita

Vplyv makroekonomických rizík na vstup spoločnosti Ligum s.r.o. na zahraničný trh

Bc. Jozefína Gildeinová

Sekcia: 2 – Ekonomika a manažment podniku

Konzultant: Ing. Monika Hotáková

Poprad
2011

OBSAH

Zoznam ilustrácií a tabuliek.....	2
Zoznam skratiek a značiek.....	2
Úvod.....	3
1. Charakteristika firmy Ligum, s. r. o.	3
2. Vstup na zahraničný trh	4
3. SWOT analýza vstupu na zahraničné trhy.....	4
4. Makroekonomické riziká krajín.....	5
4.1 Politické riziká.....	5
4.2 Ekonomické riziká.....	6
4.3 Sociálne riziká.....	7
4.4 Technologické riziká.....	9
4.5 Ekologické riziká.....	10
5. Vyhodnotenie makroekonomických rizík.....	10
6. Návrhy a odporúčania.....	12
Záver.....	13
Zoznam bibliografických odkazov.....	14
Zoznam príloh.....	17

ZOZNAM ILUSTRÁCIÍ A TABULIEK

Tabuľka 1	SWOT analýza firmy Ligum, s.r.o.	4
Tabuľka 2	Sociálne faktory sledovaných krajín	9
Tabuľka 3	Faktorová analýza makroekonomických rizík sledovaných krajín.....	11

ZOZNAM SKRATIEK A ZNAČIEK

CPI – corruption perception index

ER – ekonomické riziká

EUR – mena euro

EÚ – Európska únia

FR – finančné riziká

HDP – hrubý domáci produkt

HU – Hungary, Maďarská republika

HUF – maďarský forint

IKT – informačno-komunikačné technológie

LT – long term, dlhodobý

MR – Maďarská republika

MSP – malé a stredné podniky

N – náklady

PR – politické riziká

RO – Romania, Rumunská republika

RON – rumunský lei, lev

SO – stranges and opportunities, silné stránky a príležitosti

SOPK – Slovenská obchodná a priemyselná komora

SR – sociálne riziká alebo tiež Slovenská republika

ST – short term, krátkodobý

TER – technické a ekologické riziká

TI – agentúra Transparency International

ZC – zamestnanec

Úvod

Vstup na zahraničný trh patrí k osobitným druhom podnikateľských projektov, kde je pomerne významná analytická etapa kvôli správne mu výberu nového trhu, eliminácii rizika a pre efektívne zhodnotenie investícií. Na Slovensku zažívame skôr pasívne vstupy, teda väčšie pôsobenie zahraničného kapitálu v slovenských podnikoch a nižší podiel aktívneho vstupu slovenského kapitálu na zahraničný trh.

Cieľom práce je určiť a analyzovať makroekonomické faktory rizika vstupu spoločnosti Ligum s r. o. na zahraničný trh a na základe vyhodnotenia týchto rizík určiť vhodnú lokalitu vstupu na zahraničný trh.

1. Charakteristika firmy Ligum, s. r. o.

Ligum, s. r. o. sa zaoberá výrobou a pogumovaním valcov, kolies a výrobou gumových návlekov, ďalej výrobou kompletných valcov (kovové jadro + pogumovanie), pogumovaním lakovacích, prítlačných, lisovacích, kaširovacích valcov a valcov ofsetových pre mnoho odvetví priemyslu. Valce majú veľa funkcií a jednu spoločnú vlastnosť, a to že sa opotrebovávajú. Spoločnosť Ligum slúži ako servisná stanica pre tieto valce a vďaka jej činnosti je možné nanovo pogumované valce opätovne používať vo výrobnom procese.

Ligum, s. r. o. (ďalej tiež Ligum) sa nekoncentruje na konkrétny trhový segment, ale pri svojej činnosti sa orientuje na viacero segmentov. Vzhľadom na značnú silu konkurencie, najmä zo strany zahraničných firiem, ako je napríklad firma Böetscher, sa vedenie rozhodlo špecializovať na odberateľov z odvetví priemyslu, ako je hutnícky, papierenský, textilný, tlačiarenský, polygrafický a drevospracujúci priemysel. Spoločnosť sa snaží získavať hlbšie znalosti o týchto segmentoch, neustále hľadať nové inovácie a rozširovať sortiment výrobkov a ponúkaných služieb. Technológia pogumovania je prevzatá od nemeckej firmy Gummiwerk a holandskej firmy Edgerts Rubber, ktoré sú obe spoločníkmi firmy Ligum Jablonec nad Nisou a patria v tomto odbore k špičkovým firmám v Európe. S využitím skúseností zahraničných partnerov, ich know-how, modernej technológie, kvalitným strojným vybavením a zodpovedným prístupom k svojim zákazníkom si firma Ligum v priebehu uplynulých rokov našla viac než 1500 odberateľov so Slovenska, Maďarska, Litvy, Lotyšska, Poľska, Ukrajiny, Rumunska, Ruska a Nemecka.

Ligum, s. r. o. zahájila výrobu v roku 1993 v Jablonci nad Nisou. K jej rýchlemu rozvoju výrazne prispeli zahraniční partneri – Gummiwerke Kraiburg a Egberts Rubber. Moderné technológie a kvalitné strojové vybavenie sú predpokladom úspechu.

Spoločnosť Ligum v súčasnosti pôsobí v Českej, Slovenskej, Poľskej, Ukrajinskej a

Ruskej republike. Partneri pôsobia v Nemecku a Španielsku. Firma taktiež poskytuje licenčné zmluvy.

2. Vstup na zahraničný trh

Predmetom práce je investičný zámer založenia nového podniku v zahraničí. Spoločnosť Ligum zvažuje vstúpiť na nový zahraničný trh. Pre výber vhodnej formy vstupu je potrebné poznať súčasný stav vo firme a identifikovať riziká ohrozujúce úspech vstupu pri jednotlivých formách.

Cieľom založenia novej pobočky je uspokojiť vznikajúce a rýchlo rastúce potreby zahraničných partnerov v čo najkratšom čase, so znížením dopravných nákladov a znížením výrobných preťažností. V súčasnosti narastá dopyt po službách firmy z krajín Balkánskeho polostrova, Rumunska a z južného Maďarska, ktorý sa snažia pokryť sesterské firmy zo Slovenska a Ukrajiny. Tieto však vzhľadom na obmedzené výrobné možnosti nestačia pokryť silnejúci dopyt po pogumovaní valcov a výrobe kovových jadier. Pre Ligum zvýšený dopyt z vzdialenejších krajín predstavuje vysoké náklady na dopravu a dlhé dodacie podmienky.

3. SWOT analýza vstupu na zahraničné trhy

Ligum, s. r. o. disponuje silnými stránkami a príležitosťami vstupu na nový trh. Avšak aby uspela, potrebuje identifikovať a zamedziť vplyvu slabých stránok a ohrození, aby zamedzila riziku z neúspechu investície. Tieto faktory sme identifikovali v tabuľke. Silu sme určili na základe vlastného uváženia. Body predstavujú súčin váhy a sily priradenej k danému faktoru.

Tabuľka 1 SWOT analýza firmy Ligum, s.r.o.

SILNÉ STRÁNKY	Váha	Sila	Body	SLABÉ STRÁNKY	Váha	Sila	Body
rýchle vybavenie objednávok	5	9	45	nejasná marketingová koncepcia	25	4	100
dostatok lacnej pracovnej sily	15	8	120	nedobytné pohľadávky	10	2	20
technológia a služby	30	9	270	úroveň vnútropodnikovej kontroly	25	5	125
dostatočný kapitál a nulová zadlženosť	30	8	240	predikovanie trendov v odvetví	25	8	200
vývozné skúsenosti	20	10	300	kvalifikovanosť pracovnej sily	15	7	105
Spolu	100	x	975	Spolu	100	x	550

PRÍLEŽITOSTI	Váha	Sila	Body	HROZBY	Váha	Sila	Body
nevyužitý trhový potenciál v okolitých krajinách	30	8	240	kolísanie výmenných kurzov voči Euru	10	7	70
rast kúpnej sily	5	5	25	vstup okolitých krajín do EÚ	15	6	90
geografická blízkosť zákazníkov	25	7	175	zvyšovanie cien pohonných hmôt	15	7	105
vstup na zahraničný trh priamymi zahraničnými investíciami	20	9	180	vstup novej konkurencie na trh	35	6	210
proexportná politika vlády SR	20	8	160	rastúca vyjednávacía sila odberateľov	25	5	125
Spolu	100	x	780	Spolu	100	x	600

Zdroj: spracované podľa interných materiálov spoločnosti

Na základe výsledkov tejto analýzy sme zistili, že spoločnosť spĺňa predpoklady na to, aby vstúpila na zahraničné trhy. Keďže silné stránky ohodnotené 975 bodmi prevažujú nad slabými (550 bodov) a príležitosti (780 bodov) nad hrozbami (600 bodov), odporúčame zvoliť ofenzívnu stratégiu, nakoľko súčet vektorovej orientácie sa nachádza v kvadrante SO (silné stránky a príležitosti). Túto stratégiu by mala firma uskutočniť využitím svojich predností a využiť slabé stránky konkurentov ako sú malý trhový podiel, menej kvalitné výrobky, menšia pridaná hodnota výrobkov, medzera vo výrobovej línii.

4. Makroekonomické riziká krajín

Spoločnosť Ligum plánuje vstúpiť na trh juhovýchodnej Európy. Zvažuje medzi vstupom do Maďarskej republiky a Rumunskej republiky. Pri vstupe firmy na zahraničný trh budeme analyzovať rozhodujúce makroekonomické rizikové faktory krajiny (Trebuňa, 2010).

Pred vstupom na zahraničný trh musí firma poznať riziká, ktoré bezprostredne súvisia s medzinárodným podnikaním. V tejto časti si preto identifikujeme a vyhodnotíme makroekonomické riziká, ktoré firma nemôže značným spôsobom ovplyvniť. Základom pre identifikovanie makroekonomických rizík je PESTE analýza (Machková, 2006).

4.1 Politické riziká

Právne a legislatívne predpisy oboch krajín sa zosúladujú so smernicami EÚ, takže pre založenie a pôsobenie firmy nepredstavujú takmer žiadne riziko.

a) Maďarská republika

Maďarská republika patrí medzi demokratické právne štáty. Politická situácia v Maďarsku je relatívne stabilná. Po voľbách v roku 2010, ktoré vyhral Maďarský občiansky zväz-Fidesz a Fidesz-KDNP politológovia očakávali v parlamente zmenu úloh a dlhodobých stratégií. Európska komisia kritizuje túto vládu za úpravu legislatívy a ustanovenie mediálnych zákonov a zákonov upravujúcich postup pri výbere vedúcich predstaviteľov ústavného súdu, ktoré ohrozujú nezávislosť týchto inštitúcií a predstavujú potenciálne riziko zvýšenia korupcie. Index korupcie vyhodnotený agentúrou Transparency International je v Maďarsku za rok 2010 na úrovni CPI rovnaj 4,7 (v SR je index vyšší, 4,2), čiže korupcia sa vyskytuje vo všetkých sférach, avšak prevládajú snahy znižovať úroveň korupcie.

Vzťahy medzi Slovenskou a Maďarskou republikou sú napäté v dôsledku vyhlásení radikálov o autonómii, existuje úsilie FIDESZ-u o zlepšenie slovensko-maďarských vzťahov.

Bilaterálnu obchodno-hospodársku spoluprácu medzi SR a MR, vzhľadom na dosahované výsledky a dynamický rozvoj vzájomnej obchodnej výmeny možno hodnotiť pozitívne. Je predpoklad a obojstranný záujem o ďalší rozvoj zahranično-obchodnej spolupráce. S MR boli uzatvorené viaceré základné ekonomické zmluvy, nevyhnutné pre podporu rozvoja bilaterálnej obchodno-hospodárskej spolupráce. Významnú úlohu pri prehĺbovaní obchodno-hospodárskej spolupráce medzi SR a MR zohrávajú aj regionálne komory SOPK, ktoré okrem informačnej a poradenskej činnosti, podporujú rozvoj malého a stredného podnikania v rôznych regiónoch obidvoch krajín.

b) Rumunská republika

Miera korupcie CPI v Rumunsku dosahuje 3,4, čo je pomerne vyšší trend ako v Maďarsku. Korupcia vo veľkej miere oslabuje podnikateľské prostredie krajiny. Taktiež vymožitelnosť práva je na pomerne nízkej úrovni oproti SR a Maďarsku (TI, 2010).

Vzájomný zahraničný obchod Rumunska so Slovenskom je dlhodobo pasívny v prospech Slovenska. Okrem Ministerstva zahraničných vecí Rumunska, ktoré svojimi zastupiteľskými úradmi a obchodnoekonomickými oddeleniami udržiava a prehĺbuje bilaterálne diplomatické, hospodárske a sociálnokultúrne vzťahy, v Rumunsku pôsobia inštitúcie, ktorých cieľom je podpora rumunského exportného potenciálu. K týmto inštitúciám patrí napríklad Centrum pre podporu zahraničného obchodu Rumunska a Rumunská agentúra pre zahraničné investície (NADSME, 2008).

4.2 Ekonomické riziká

a) Maďarská republika

Ekonomiku Maďarska môžeme z dlhodobého hľadiska považovať za pomalšie rastúcu, ale relatívne silnú stredoeurópsku ekonomiku.

Maďarsko sa počas hospodárskej krízy ocitlo na pokraji štátneho bankrotu, kedy celkové zadlženie domácností prekročilo 14 miliárd Euro, zadlženosť štátu prekročila 73 % HDP. Pričom na Slovensku presahuje zadlženosť štátu 40 %.

Súkromný sektor tvorí viac než 80 % HDP. Zahraničné vlastníctvo a investície v maďarských firmách sú značne rozšírené, pričom kumulovaná hodnota priamych zahraničných investícií je viac ako \$70 miliárd. Úsporné opatrenia vlády, zavádzané od konca roka 2006, znížili deficit štátneho rozpočtu z pôvodných viac než 9 % HDP v roku 2006 na 3,8 % v roku 2010, s cieľom dostať sa na úroveň 3% v roku 2011. Globálny ekonomický pokles, klesajúci export a nízka domáca spotreba, zosilnené vládnymi úspornými opatreniami vyústili v pokles ekonomickej aktivity v obchodnom cykle o 6,3 % v roku 2009. V roku 2010 nová vláda FIDESZ zaviedla mnoho zmien vrátane znižovania daní z príjmov právnických a fyzických osôb. Obrat v ekonomike nastal v roku 2010 vďaka veľkému nárastu vývozu a nárast vo výške 2,5 % sa očakáva v roku 2011. Nezamestnanosť ostala vysoká, na úrovni viac než 10 % v roku 2010.

b) Rumunská republika

V roku 2000 sa krajina vynorila z tri roky trvajúcej recesie vďaka silnému dopytu na zahraničných trhoch v EÚ. Domáca spotreba a investície naplnili silný rast HDP v posledných rokoch, ale zároveň viedli k obrovskej účtovnej nerovnováhe v súčasnosti. Verejný dlh je na úrovni 40 %. Inflácia medzi rokmi 2007-2008 vzrástla, čo bolo čiastočne spôsobené silným spotrebiteľským dopytom, nárastom miezd, rastom cien energií, obrovským suchom v celej krajine, ktoré ovplyvnilo ceny potravín a uvoľnenou rozpočtovou politikou. Rumunský HDP sa značne znížil v poslednej štvrtine 2008, kedy krajina začala pociťovať vplyvy globálneho poklesu na finančných trhoch a v obchode, no HDP klesol o viac než 7 % aj v roku 2009, čo nútilo Bukurešť vyhľadať záchranný balíček pomoci vo výške \$26 miliárd od MMF, EÚ a iných medzinárodných veriteľov. Drastické úsporné opatrenia, ktoré boli súčasťou dohody o pomoci, viedli k neskoršiemu zníženiu HDP iba o 1,9 % v roku 2010. V roku 2011 sa očakáva návrat k rastu ekonomiky.

4.3 Sociálne riziká

a) Maďarská republika

Miera zamestnanosti je pomerne nízka, 57%-ná (v SR je to nad 60 %). Štát financuje asi tri milióny dôchodcov. Daňová záťažnosť je vysoká, z hrubej mzdy odvádzajú Maďari 54 % (v SR 38,5 %). V dôsledku ekonomického prepadu v minulých obdobiach sa zvýšila kriminalita početných skupín obyvateľstva. V krajine pretrvávajú národnostné napätie, konflikty medzi Slovákmi, ale vo väčšej miere s Rómskou menšinou.

Úroveň vzdelania je pomerne vysoká, najmä základného a stredného vzdelania. Kvalifikácia v strojárskom obore je nižšia, avšak postačujúca. Pracovná sila neoplýva dostatočnými zručnosťami pri nových trhových podmienkach. Medziregionálna mobilita je pomerne nízka v dôsledku málo rozvinutého trhu s bytmi. K určitej migrácii pracovných síl však dochádza v okolí väčších miest.

Výška minimálnej mzdy je od 1. januára 2009 vo výške 71 500 HUF (270 EUR), hodinová sadzba 411 HUF (1,55 EUR). Maďarská legislatíva upravuje výšku minimálnej mzdy zamestnancov z oblastí vyžadujúcich minimálne sekundárne vzdelanie na 87 500 HUF (331 EUR). Výška príplatkov za poobedňajšiu zmenu je stanovená na 15 % zo mzdy, za nočnú zmenu 30 %, za nadčas 50 %, za pohotovosť 25 %. Dĺžka pracovného týždňa je 40 hodín. Maďarsko je z daňového hľadiska krajina uplatňujúca progresívne zdaňovanie príjmov, teda daňová povinnosť vracia so vzrastom zárobku. Daň z príjmov zo závislej činnosti predstavuje 21,2 %, odvody platené zamestnancom predstavujú 17 %. Pre rozhodnutie o výbere vhodnej krajiny sú najdôležitejšie mzdové náklady a z nich plynúce odvody a príspevky, ktoré platí zamestnávateľ. V Maďarsku sú príspevky do fondov platené zamestnávateľom na úrovni 28,5 % (v SR 35,2 %) z hrubej mzdy. Táto výška odvodov patrí medzi najnižšie v západnej a strednej Európe.

b) Rumunská republika

Rozdelenie celkovej zamestnanosti v Rumunsku medzi sektormi ukazuje ostrý rozdiel v produktivite medzi nimi, keď ju posudzujeme z hľadiska príspevku k HDP. V poslednom čase zamestnanosť v priemyselných odvetviach poklesla.

Vzdelávací systém v Rumunsku je založený na tradíciách, demokratických hodnotách a sociálnych aspiráciách. Vzdelávanie v súčasnosti podlieha modernizácii vzdelávacích prístupov a modelov. Sekundárne vzdelanie je ukončené odbornou maturitnou skúškou. Kvalita vzdelania nie je na postačujúcej úrovni, avšak od vstupu do EÚ sa postupne zvyšuje a kvalifikácia pracovníkov v strojárskej oblasti je stále na nízkej úrovni.

Od 1. januára 2009 je mesačná minimálna mzda na úrovni RON 600, čo je približne 140 EUR. Pre absolventov univerzít je úroveň minimálnej mzdy stanovená na RON 1 200 (cca. 285 EUR). Práca nadčas je ohodnotená príplatkami vo výške 75 % hrubej mzdy, nočná práca 15 %. Pracovný týždeň má dĺžku 40 hodín. Daň z príjmov FO je vo výške 16 %. Celkové odvody predstavujú 46,25 % až 59,95 %, pričom 17 % hradí zamestnanec a 29,25 % až 42,95 % hradí zamestnávateľ.

Tabuľka 2

Sociálne faktory sledovaných krajín

Sociálny faktor	Maďarsko	Rumunsko
Platy podľa pracovných pozícií		
Manažment	423 360 HUF (1600 EUR)	3300 RON (800 EUR)
Administratíva	264 600 HUF (1000 EUR)	1030 RON (250 EUR)
Výroba	158 760 HUF (600 EUR)	825 RON (200 EUR)
Štruktúra hrubej mzdy ZC		
Odvody a poistenie	17,0 %	17,0 %
- dôchodkové	9,5 %	x
- zdravotné	7,5 %	5,5 %
- sociálne	x	10,5 %
- v nezamestnanosti	x	0,5 %
Daň z príjmov	21,2 %	16,0 %
Čistá mzda	61,8 %	67,0 %
Odvody platené zamestnávateľom	28,5 %	29,25 – 42,95 %
- dôchodkové	24,0 %	x
- sociálne	x	20,8 %
- zdravotné	3,0 %	5,2 %
- odborné vzdelávanie	1,5 %	x
- v nezamestnanosti	x	0,8 %
Priemerné N zamestnávateľa na hodinu práce	7,7 EUR	3,90 EUR

Zdroj: spracované podľa www.financie.sk a www.podnikajte.sk

4.4 Technologické riziká

a) Maďarská republika

Cestná a železničná sieť je hustá, čo predstavuje významné pozitívum. Regionálne cestné komunikácie sú však na nižšej úrovni. Pretrváva útlm využitia železníc, osobná a nákladná doprava sa presúva na cesty. Kombinovaná doprava je taktiež málo využitá.

b) Rumunská republika

Rumunsko, ktoré vstúpilo do EÚ 1. januára 2007, začalo prechod od komunizmu v roku 1989 s veľmi zastaranou priemyselnou základňou a štruktúrou výroby nevhodnou pre potreby krajiny. Rumunsko má širokú sieť železníc, medzinárodných, národných a regionálnych ciest. Po vstupe do EÚ sa Rumunské južné a východné hranice stali hranicami EÚ a preto sa tam sprísnila kontrola. Diaľničná doprava je v smeroch Pitesti – Bukurešť, tiež Bukurešť- Konstanta (diaľnica spájajúca Bukurešť s prístupom k Čiernemu moru). Ostatné diaľnice sú vo výstavbe. Riziko z nedokončenej infraštruktúry predstavuje preťaženosť cestnej dopravy v letných dovolenkových obdobiach od mája do septembra, kedy na cestných

komunikáciách vznikajú početné kolóny. Ťažisková cestná preprava je tak pre firmu Ligum, s. r. o. nevyhovujúca.

4.5 Ekologické riziká

V oblasti environmentalistiky v EÚ existuje množstvo zákonov. Avšak environmentálne povedomie občanov oboch krajín je pomerne nízke a environmentálna výchova sa v posledných rokoch začína podporovať. Riziko nedodržiavania environmentálnych zákonov a nariadení zo strany pracovnej sily je stále značné. Ochranu životného prostredia EÚ podporuje viacerými opatreniami a organizáciami a finančným nástrojom LIFE+.

a) Maďarská republika

Riziko ekologickej katastrofy predstavuje vo väčšine oblastí Maďarska nedoriešená a nezabezpečená ochrana pred záplavami. Legislatívny rámec upravujúci environmentálnu problematiku sa zameriava na 3 hlavné skupiny: príroda a biodiverzita; environmentálna politika a riadenie v oblasti životného prostredia; informovanie a oznamovanie.

b) Rumunská republika

V Rumunsku environmentálnym právnymi predpismi sa upravujú najmä kontrola nad priemyselným znečisťovaním, kvalita vody, ochrana prírody, hospodárenie s odpadmi, chemikálie, zmeny životného prostredia a geneticky modifikované organizmy.

5. Vyhodnotenie makroekonomických rizík

Riziká sme vyhodnotili pomocou faktorovej analýzy zahrňujúcej vplyv základných rizikových faktorov na makroekonomickej úrovni. Táto analýza sa vypočíta na základe ohodnotenia intenzity vplyvu stanovených faktorov, pričom čím je faktor ohodnotený vyšším počtom bodov, tým je riziko negatívneho vplyvu daného faktora nižšie. Indikátor predstavuje váhu, teda maximálny počet bodov, ktorým môžeme riziko ohodnotiť. Počet bodov vyjadrujúci mieru negatívneho vplyvu faktora v danej krajine sme určili vlastným uvážením na základe porovnania základných makroekonomických ukazovateľov uvedených v prílohe číslo 1 a javov definovaných vyššie.

Tabuľka 3 Faktorová analýza makroekonomických rizík sledovaných krajín

Faktorová analýza rizík makroprostedia (v bodoch)	Indikátor	HU	RU
Politické riziko	100	62	57
Ekonomické očakávania a realita	12	8	6
Neúspech ekonomických zámerov	12	7	7
Stabilita politického vedenia	12	7	7
Zahraničné konflikty	10	6	7
Korupcia vo vláde	6	3	2
Význam armády v politike	6	5	4
Sila právnej tradície	6	2	2
Význam náboženstva v politike	6	5	4
Nebezpečenstvo rasových a národných nepokojov	6	2	2
Nebezpečenstvo politického terorizmu	6	3	5
Nebezpečenstvo občianskej vojny	6	4	3
Rozvinutosť politického systému	6	5	4
Kvalita byrokratického aparátu	6	5	4
Finančné riziko	50	41	24
Platobná neschopnosť, nepriaznivá reštrukturalizácia dlhu	10	8	7
Odklad splatných dodávateľských záväzkov	10	6	4
Možnosť neuznania záväzkov vládou	10	9	6
Možnosť strát z devízovej kontroly	10	8	6
Vyvlastnenie súkromných investícií	10	10	8
Ekonomické riziko	50	39	29
Riziko inflácie	10	8	7
Dlhová služba k pomeru ročnému vývozu tovarov a služieb	10	7	5
Krytie mesačného dovozu čistými devízovými rezervami	5	4	3
Platobná disciplína dovozcov	5	4	3
Podiel salda bežného účtu na vývoze tovarov a služieb	15	12	9
Percentuálny pomer medzi čiernym a oficiálnym kurzom	5	4	2
Sociálne	100	68	61
Úroveň vzdelania v odvetví priemyslu	20	15	9
Celoživotné vzdelávanie	20	13	7
Prepojenie priemyslu a vzdelávacích inštitúcií	20	14	10
Mobilita pracovnej sily	10	5	8
Náklady na pracovnú silu	30	21	27
Technologické	50	40	22
Stav infraštruktúry a dopravného prepojenia	15	12	5
Technologická vyspelosť krajiny	10	8	5
Štátna podpora vedecko-technického rozvoja v MSP	10	7	4
Vybavenosť, využitie IKT a gramotnosť obyvateľstva	10	9	6
Kriminalita a jej vplyv na podnikateľskú činnosť	5	4	2
Ekologické	50	36	35
Riziko prírodných a ekologických katastrof	15	12	10
Zákony v oblasti environmentalistiky	15	13	12
Štátna podpora environmentálnej politiky	10	9	8
Environmentálne povedomie obyvateľstva	10	7	5
Celkové riziko ICR = 0,5 * (PR + FR + ER + SR + TER)	200	143	114

Zdroj: vlastné spracovanie podľa www.derivat.sk

Konečné riziko krajiny sme vypočítali podľa vzorca $ICR = 0,5 \cdot (PR + FR + ER + SR + TER)$. Prostredníctvom bodového vyhodnotenia môžeme rozdeliť krajiny do piatich kategórií podľa rizika krajiny:

- veľmi vysoké riziko krajiny od 0 do 99 bodov,
- vysoké riziko od 100 do 119 bodov,
- mierne riziko od 120 do 139 bodov,
- nízke riziko od 140 do 169 bodov,
- veľmi nízke riziko od 170 do 200 bodov.

Maďarská republika s počtom 143 získaných bodov teda predstavuje nízke riziko negatívneho vývoja makroekonomických faktorov. Naopak, vstup na rumunský trh predstavuje vysoké riziko.

Na porovnávanie stupňa investičného rizika krajín sa taktiež používa takzvaný country rating. Na základe ratingu agentúry Standard&Poors uvedeného v prílohe číslo 2 možno vidieť, že krajiny Maďarsko a Rumunsko dosahujú hodnotenie BBB-. Táto hodnota je podľa účastníkov trhu považovaná za najnižší investičný stupeň, kedy sa ešte odporúča v danej krajine investovať (Standard&Poors).

6. Návrhy a odporúčania

Na základe vykonanej analýzy makroekonomických charakteristík a vplyvu ich rizík odporúčame spoločnosti Ligum s r. o. zvoliť si pre vstup do juhovýchodného Európskeho regiónu Maďarskú republiku. V tejto krajine sú vhodnejšie podmienky pre to, aby bola investícia úspešná. Výberom maďarského trhu, relatívne stabilného, Ligum, s. r. o. eliminuje ekonomické, politické a právne riziká, keďže ekonomika a právo je približne na rovnakej úrovni, ako je právo SR, aproximácia práva je na vysokej úrovni.

Pri analyzovaných rizikách sa uplatňuje makroekonomický prístup, predpokladáme však, že analýza mikroprostredia nebude mať na doteraz zistenú rizikovosť krajín, keďže na oboch trhoch pôsobia rovnakí medzinárodní konkurenti. Teda v rámci faktorov mikroprostredia sú podmienky rovnaké v oboch skúmaných krajinách, čiže aj rizikovosť investície bude približne na rovnakej úrovni.

Aj napriek homogénnej konkurencii na oboch trhoch odporúčame spoločnosti vypracovať podrobnú analýzu mikroprostredia, aby mohla identifikovať potreby zákazníkov na cieľovom trhu. Na základe týchto potrieb spracovať takú stratégiu, ktorá jej prinesie rýchlu adaptáciu a lepšiu pozíciu na trhu, než má jej konkurent. Analýza mikroprostredia taktiež umožní formulovať a implementovať marketingový program pre nový trh.

Záver

V práci sme identifikovali a analyzovali makroekonomické riziká vstupu spoločnosti Ligum, s. r. o. na zahraničný trh. Zistili sme, že pre vstup na zahraničný trh je spomedzi Maďarskej a Rumunskej republiky vhodnejší Maďarský trh. Na tento trh sme odporúčali vstúpiť, no pred vstupom navrhujeme vykonať podrobnú analýzu mikroekonomického prostredia.

Vypracovanie analýzy rizík nám umožnilo oboznámiť sa s faktormi, ktoré je nevyhnutné poznať pri vstupe podnikov na zahraničné trhy. Práca predstavuje prínos pre vrchový manažment spoločnosti Ligum, pretože môže slúžiť ako podklad pre vypracovanie strategického zámeru a pre vypracovanie analýzy mikroprostredia.

Zoznam bibliografických odkazov

1. BestJobs Recrutare SA, 2011. *Top salaries in Romania*. [online]. [cit. 2011-03-14]. Dostupné na internete: <<http://www.bestjobs.ro/salariu>>
2. BLAŠČÁK, J. 2010. *Daňové zaťaženie modelového podniku v oblasti výroby*. [online]. [cit. 2011-03-13]. Dostupné na internete: <<http://www.podnikajte.sk/prevadzka-firmy/category/dane-a-odvody/article/danove-zatazenie-vyroba-v4-2010.xhtml>>
3. BLAŠČÁK, J. 2010. *Porovnanie daňového a odvodového zaťaženia v krajinách V4 v roku 2010*. [online]. [cit. 2011-03-12]. Dostupné na internete: <<http://www.podnikajte.sk/prevadzka-firmy/category/dane-a-odvody/article/porovnanie-dane-odvody-v4-2010.xhtml>>
4. CIA. *The World Factbook*. ISSN 1553-813. [online]. [cit. 2011-03-15]. Dostupné na internete: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html>>
5. DERIVAT. *Riziká pri zahraničných investíciach*. IN: Finančné trhy [online]. ISSN 1336-5711. [cit. 2011-03-16]. Dostupné na internete: <<http://www.derivat.sk/index.php?PageID=644>>
6. ECB. 2010. *Konvergenčná správa*. Frankfurt am Main, ECB, 2010. ISSN 1725-9665. 49 s. [online]. [cit. 2011-03-14]. Dostupné na internete: <<http://www.ecb.int/pub/pdf/conrep/cr201005sk.pdf>>
7. EURACTIV: *Maďarsko*. [online]. [cit. 2011-03-09]. Dostupné na internete: <<http://www.euractiv.sk/eu4you/maďarsko>>
8. EURACTIV. 2010. *Podniky pri vstupe na cudzí trh potrebujú partnerov*. [online]. [cit. 2011-03-16]. Dostupné na internete: <<http://www.euractiv.sk/podnikanie-v-eu/clanok/podniky-pri-vstupe-na-cudzi-trh-potrebuju-partnerov-014952>>
9. EURES. *Informácie o krajinách EÚ/EHP. Životné a pracovné podmienky v Maďarsku*. [online]. [cit. 2011-03-16]. Dostupné na internete: <<http://eures.sk/zivotne-a-pracovne-podmienky-v-madarsku-475-1.html>>
10. EUROPAGES. 2010. *Companies for Rubber - technical items for industry; Sheets, rubber; Rubber - products for the construction industry*. [online]. [cit. 2011-03-15]. Dostupné na internete: <[http://rubber.europages.co.uk/directory/pages/BusinessSectorHeadingsPage,\\$directory\\$components\\$DomainHeadingsList.domainHeading.sdirect?formids=If_1%2CIf_2%2Cdid&submitmode=&submitname=&If_1=T&If_2=F&did=Scaout08&heading_6=08209B&heading_8=08209A&heading_9=08209F&heading_10=08207A](http://rubber.europages.co.uk/directory/pages/BusinessSectorHeadingsPage,$directory$components$DomainHeadingsList.domainHeading.sdirect?formids=If_1%2CIf_2%2Cdid&submitmode=&submitname=&If_1=T&If_2=F&did=Scaout08&heading_6=08209B&heading_8=08209A&heading_9=08209F&heading_10=08207A)>
11. GOLLA, P. 2009. *Koľko stojí európskych zamestnávateľov hodina práce?* [online]. [cit. 2011-03-12]. Dostupné na internete: <<http://www.finance.sk/zpravy/finance/22974/>>

12. HUDEC, M. 2005. *Zahraničný obchod podniku*. Banská Bystrica, EF UMB, 2005. ISBN 80-8083-054-1.
13. Interné materiály firmy Ligum, s. r. o.
14. LIDINSKÁ, M. 2010. *Orbánov Fidesz ovládol Maďarsko*. [online]. [cit. 2011-03-14]. Dostupné na internete: <<http://hnonline.sk/svet/c1-42918770-orbanov-fidesz-ovladol-madarsko>>
15. LIPKOVÁ, Ľ.: *Medzinárodné hospodárske vzťahy, Medzinárodný pohyb výrobných faktorov*. Bratislava, Sprint, 2002. 220 s.
16. List of companies. *Zoznam firiem v Maďarsku. Guma a plasty*. [online]. [cit. 2011-03-16]. Dostupné na internete: <http://sk.list-of-companies.org/Hungary/Rubber_Plastics/>
17. *Maďarsko. Životné a pracovné podmienky*. [online]. [cit. 2011-03-09]. Dostupné na internete: <<http://ec.europa.eu/eures/main.jsp?countryId=HU&acro=living&lang=sk&parentId=0>>
18. MACHKOVÁ, H. 2009. *Mezinárodní marketing. Nové trendy a reflexe změn ve světě*. Praha, Grada Publishing, 2009. 196 s. ISBN 978-80-247-2986-2.
19. MARKOVÁ, V. 2002. *Investičné plánovanie*. Banská Bystrica, OZ Ekónómia, 2002. 108 s. ISBN 80-8055-715-2.
20. NADSME. 2010. *Analýza „Best Practices“ postupov v podpore podnikania vo vybraných členských krajinách EÚ*. [online]. [cit. 2011-03-13]. Dostupné na internete: <<http://www.nadsme.sk/files/4-bestpractices.pdf>>
21. NADSME. 2010. *Maďarská republika. Sprievodca ako založiť firmu*. [online]. [cit. 2011-03-16]. Dostupné na internete: <http://www.nadsme.sk/files/podnikanie_Madarsko.pdf>
22. ROMANIA CENTRAL. *Economic Data, Business Contacts, Country Profile, People, Culture, Tourism and Contacts*. [online]. [cit. 2011-03-15]. Dostupné na internete: <www.romania-central.com>
23. ROMANIA NATIONAL AGENCY FOR EMPLOYMENT. *Living and working in Romania*. [online]. [cit. 2011-03-12]. Dostupné na internete: <<http://www.eures.sk/download2/LWRomania.pdf>>
24. *Rumunsko. Životné a pracovné podmienky*. [online]. [cit. 2011-03-12]. Dostupné na internete: <<http://ec.europa.eu/eures/main.jsp?catId=38&lang=sk&parentId=0&countryId=RO&acro=living>>
25. SITA, 2011. *Fico vyzýva vládu, aby odsúdila udalosti v Maďarsku*. [online]. [cit. 2011-03-14]. Dostupné na internete: <<http://www.webnoviny.sk/politika/fico-vyzyva-vladu-aby-odsudila-udalo/280328-clanok.html>>

26. STANDARDS & POORS. 2011. *Credit Ratings Definitions & FAQs*. [online]. [cit. 2011-03-16]. Dostupné na internete: < <http://www.standardandpoors.com/ratings/definitions-and-faqs/en/us>>
27. STANDARDS & POORS. 2011. *Sovereign Ratings And Country T&C Assessments*. [online]. [cit. 2011-03-16]. Dostupné na internete: <<http://www.standardandpoors.com/ratings/articles/en/eu/?assetID=124527084>>
28. TRANSPARENCY INTERNATIONAL (TI). 2010. *Corruption perceptions index 2010*. [online]. Berlin, TI, 2010. [cit. 2011-03-15]. ISBN: 978-3-935711-60-9. Dostupné na internete: <http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2010/results>
29. TREBUŇA, P. 2010. *Závislosť rozhodovania na racionálnom využívaní rizika*. IN: *Transfer inovácií* 16/2010, 43 – 46 s. ISSN 1337-7094. Dostupné na internete: <<http://www.sjf.tuke.sk/transferinovacii/pages/archiv/transfer/16-2010/pdf/43-46.pdf>>

Zoznam príloh

Príloha 1	Základné charakteristiky krajín
Príloha 2	Rating vybraných krajín

Príloha 1: Základné charakteristiky krajín

Odhad na rok 2011	Maďarsko	Rumunsko
Politické a právne		
Štátne zriadenie	republika	republika
Štátoprávne usporiadanie	parlamentná demokracia	parlamentná demokracia
Hlavné mesto	Budapešť	Bukurešť
Administratívne delenie	4 regióny, 19 žúp,	10 regiónov, 41 žúp
Členstvo v medzinárodných organizáciách	Australia Group, BIS, CE, CEI, CERN, EAPC, EBRD, EIB, ESA (cooperating state), EU, FAO, G-9, IAEA, IBRD, ICAO, ICC, ICCT, ICRM, IDA, IEA, IFC, IFRCS, ILO, IMF, IMO, IMSO, Interpol, IOC, IOM, IPU, ISO, ITSO, ITU, ITUC, MIGA, MINURSO, NATO, NEA, NSG, OAS (observer), OECD, OIF (observer), OPCW, OSCE, PCA, Schengen Convention, SECI, UN, UNCTAD, UNESCO, UNFICYP, UNHCR, UNIDO, UNIFIL, UNWTO, UPU, WCO, WFTU, WHO, WIPO, WMO, WTO, ZC	Australia Group, BIS, BSEC, CBSS (observer), CE, CEI, EAPC, EBRD, EIB, ESA (cooperating state), EU, FAO, G-9, IAEA, IBRD, ICAO, ICC, ICCT, ICRM, IDA, IFAD, IFC, IFRCS, IHO, ILO, IMF, IMO, IMSO, Interpol, IOC, IOM, IPU, ISO, ITSO, ITU, ITUC, LAIA (observer), MIGA, MONUSCO, NATO, NSG, OAS (observer), OIF, OPCW, OSCE, PCA, SECI, UN, UNCTAD, UNESCO, UNHCR, UNIDO, Union Latina, UNMIL, UNMIS, UNOCI, UNWTO, UPU, WCO, WFTU, WHO, WIPO, WMO, WTO, ZC
Rating	BBB-	BBB-
Demografické faktory		
Rozloha	93,028 km ²	238,391 km ²
Počet obyvateľov	9 976 062	21 904 551
Urbanizácia (2010)	68%	57%
Klimatické podmienky - Podnebie - Letá - zimy	mierne teplé chladné, oblačné, vlhké	mierne slnečné s dažďami chladné oblačné
Komunikácie - Letiská - Ropná doprava - Zemný plyn - Železničná doprava - Cestná doprava - Lodná doprava	43 987 km 4407 km 9208 km 197519 km 1622 km	54 2424 km 3588 km 10788 km 198817 km 1731 km
Nerastné bohatstvo	bauxid, uhlie, zemný plyn,	ropa, drevo, zemný plyn, uhlie, železná ruda, soľ,
Priemysel	banícky, hutnícky, stavebný, potravinársky, textilný, chemický, automobilový	elektronický, textilný a obuvný, automobilový, baníctvo, drevospracujúci,

		hutníctvo, chemický, potravínarský, ropný
Ekonomické faktory		
Mena	forint HUF	lei RON
Výmenný kurz (per USD), roky:		
- 2010	206.15	3,2
- 2009	202.34	3,0493
- 2008	171.8	2,5
HDP (2010)	\$132.3 bil.	158,4 bil.
HDP/osoba, roky:		
- 2010	\$19,000	11500
- 2009	\$18,800	11700
- 2008	\$20,100	12600
Rast HDP, roky:		
- 2010	0.8%	-1,9% (2010)
- 2009	-6.3%	-7,1
- 2008	0.6%	7,1
Podiel na HDP		
· poľnohospodárstvo	3.3%	12,8%
· priemysel	30.8%	3,6
· služby	65.9%	51,2
Miera inflácie, roky:		
- 2010	4.9%	6
- 2009	4.2%	5,6
Miera nezamestnanosti, roky:		
- 2010	10.7%	8,2
- 2009	11.4%	7,8
Pracovná sila	4.3 mil.	9.35 mil.
- poľnohospodárstvo	4.7%	29,7
- priemysel	30.9%	23,2
- služby	64.4%	51,2
Rast priemyselnej produkcie	11%	1,5%
Dovoz (2010)	\$87.44 bil.	\$59,84 bil.
Vývoz (2010)	\$93.74 bil.	\$51,91 bil.
Sociálno-kultúrne faktory		
Náboženstvo	rímsko-katolícke 51,9%, kalvinisti – 15,9%, bez vyznania – 14,5%, luteráni – 3%, gréckokatolícke – 2,7%, iné – 12%	pravoslávni – 86,7%, rímsko-katolícke – 4,7%, Reformovaná cirkev – 3,2%, iné – 5,4%
Národnostné zloženie	Maďari 92.3%, Rómovia 1.9%, ďalší 5.8%	Rumuni 89.5%, Maďari 6.6%, Rómovia 2.5%, Ukrajinci 0.3%, Nemci 0.3%, Rusi 0.2%, Turci 0.2%, ďalší 0.4%
Oficiálne jazyky	Maďarský 93.6%, iné 6.4%	Rumunský 91%, Maďarský 6,7%, Rómsky 1,1%,

		d'alšie 1,2%
Priemerná dĺžka života v rokoch		
- celkom	40.2	38,7
- muži	38.1	37,3
- ženy	42.8	40,2
Veková štruktúra		
- 0-14 rokov	14.9%	14.8%
- 15-64 rokov	68.2	70.4%
- 65 rokov a viac	16.9%	14.8%
Miera rastu populácie	-0.17%	-0,252 %

Zdroj: CIA. The World Factbook. ISSN 1553-8133. Dostupné na internete:
<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html>

Príloha B: Rating vybraných krajín

Country	Sovereign local currency ratings (LT/Outlook/ST)	Sovereign foreign currency ratings (LT/Outlook/ST)	Sovereign foreign currency recovery rating	Transfer and convertibility assessment
Czech Republic	A+/Stable/A-1	A/Positive/A-1		AA
Germany	AAA/Stable/A-1+	AAA/Stable/A-1+		AAA
Hungary	BBB-/Negative/A-3	BBB-/Negative/A-3		A-
Romania	BBB-/Stable/A-3	BB+/Stable/B	3	BBB+
Russia	BBB+/Stable/A-2	BBB/Stable/A-3		BBB
Slovak Republic	A+/Stable/A-1	A+/Stable/A-1		AAA
Spain	AA/Negative/A-1+	AA/Negative/A-1+		AAA
Ukraine	BB-/Stable/B	B+/Stable/B	4	B+
United Kingdom	AAA/Stable/A-1+	AAA/Stable/A-1+		AAA
United States	AAA/Stable/A-1+	AAA/Stable/A-1+		AAA

Zdroj: vlastné spracovanie podľa <http://www.standardandpoors.com/ratings/>